

Laura Rantanen, Eeva Ovaska
Verkko- ja palveluosasto / liikennejärjestelmäyksikkö

Arviomuistio yksityistielain muutostarpeista

Johdanto

Uusi yksityistielaki (560/2018) on ollut voimassa noin kuusi vuotta. Tässä muistiossa tarkastellaan lain ajankohtaisia muutostarpeita. Liikenne- ja viestintäministeriö pyysi kesällä 2024 lausuntoja vuoden 2018 yksityistielakiuudistuksen tavoitteiden toteutumisesta, uuden lain toimivuudesta ja mahdollisista muutostarpeista. Kyselyn tavoitteena oli tuottaa tietoa ministeriössä toteutettavaa muutostarpeiden arviointia ja säädösmuutosten valmistelua varten. Muutostarpeita on noussut esiin jo aiemmin erityisesti KHO:n vuosikirjaratkaisun KHO 2022:54 myötä.

Uusi yksityistielaki tuli voimaan 1.1.2019, ja se korvasi vuonna 1963 voimaan tulleen lain yksityisistä teistä. Uudella lailla selkeytettiin eri osapuolten vastuita yksityisteiden rakentamisessa ja ylläpidossa sekä yksityisteillä liikkumisessa. Lisäksi uudistuksen tavoitteena oli lisätä joustavuutta yksityistien pidossa ja antaa tiekunnille enemmän vastuuta omista päätöksistään ja toimintatavoistaan. Yksityistielain uudistuksessa myös sitouduttiin pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman tavoitteeseen kuntien tehtävien vähentämisestä ja niiden kustannusten karsimisesta. Osana kuntien tehtävien vähentämistä lakkautettiin tielautakunnat ja niiden tehtävät siirrettiin muille viranomaisille. Tavoitteena oli myös luoda edellytykset yksityistieverkon kehittämiselle ja ylläpidolle ottaen huomioon muun muassa kaupungistumisen ja maaseudun ikärakenteen muutoksen vaikutukset sekä luonnonvaratalouden ja elinkeinoelämän tarpeet. Lakia selkeytettiin ja modernisoitiin niin kirjoitustavaltaan kuin sisällöltään.

Uudessa yksityistielaisa säädetään yksityisteistä ja tieoikeudesta, niiden perustamisesta, muuttamisesta ja lakkauttamisesta, yksityisteiden tienpidosta, yksityistietoimituksesta sekä tieosakkaiden, kiinteistönomistajien ja muiden asianosaisten oikeuksista ja velvollisuuksista. Myös muun kuin yksityistielain nojalla perustettuihin yksityistieihin sovelletaan yksityistielakia, ellei muussa laissa toisin säädetä. Yksityistielakia sovelletaan tietyin poikkeuksin myös asemakaava-alueella. Yksityistielakia ei sovelleta sellaisiin teihin, joita vain asianomaisen kiinteistön omistajalla tai haltijalla on oikeus käyttää. Sellaisiin teihin, joita muillakin henkilöillä kuin kiinteistön omistajalla tai haltijalla on osapuolten välisen sopimuksen nojalla oikeus käyttää, sovelletaan yksityistielakia vain niiltä osin kuin siitä nimenomaisesti säädetään.

Yksityistielain tarkoituksena on turvata asutuksen, elinkeinoelämän ja muiden yhteiskunnallisten tarpeiden edellyttämät kulkuyhteydet kiinteistöille, jotka eivät sijaitse maantie- tai katuverkolla, sekä yksityistieverkon ylläpito ja kehittäminen osana liikennejärjestelmää. Lisäksi tarkoitus on taata yksityisteitä koskevissa asioissa asianosaisten oikeusturva ja tieosakkaiden yhdenvertainen kohtelu.

Valtio voi myöntää avustuksia yksityistien parantamiseen ja ylläpitoon sekä tiekuntien neuvontaan, opastukseen ja sitä tukevan materiaalin ja palveluiden tuottamiseen sekä yksityisteitä koskevaan kehittämis-, suunnittelu- ja tutkimustyöhön. Valtionavustusten ylätasoin koordinoinnista ja alueellisesta kohdentamisesta vastaa Liikenne- ja viestintävirasto ja avustusten käsittelystä alueilla

elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Vuosittain Traficom kohdistaa eri ELY-keskuksille valtion talousarvioesityksessä hyväksytyn määrärahan. Valtio kohdistaa avustuksia yksityisteille myös metsäteiden tukina. Niiden myöntämisestä vastaa Metsäkeskus. Tarkempia säännöksiä valtionavustusmäärärahan jaosta on annettu valtioneuvoston asetuksella yksityisteistä (1069/2018).

Yksityistielain päivitystarpeita on tunnistettu erityisesti lakia soveltavissa ja tulkitsevilla viranomaisissa kuten Maanmittauslaitoksessa ja ELY-keskuksissa sekä tuomioistuimissa. Viranomaisten lisäksi sidosryhmät kuten esimerkiksi Suomen Tieyhdistys ovat tuoneet esiin monia merkittäviä huomioita yksityistielain toimivuudesta käytännössä. Tässä arviomuistiossa tarkastellaan pääasiassa sellaista yksityistielain sääntelyä, jossa muutostarve on lausuntojen perusteella verrattain selvä, sekä lain toimivuuteen ja puutteisiin liittyviä huomioita, jotka toistuivat useamman tahon lausunnoissa. Osa saaduista lausunnoista liittyy läheisesti lain tulkintaan ja sellaisiin käytännön ongelmiin, joita lakimuutoksilla ei todennäköisesti pystytä ratkaisemaan. Hyvin kasuistista ja yksityiskohtaista sääntelyä on syytä välttää.

Tämän muistion tarkoituksena ei kuitenkaan ole rajata mitään kysymystä ehdottomasti mahdollisen lakimuutoshankkeen ulkopuolelle. Tarvittaessa tästä arvioinnista poisjääneitä teemoja ja yksittäisiä kysymyksiä voidaan ottaa tarkempaan tarkasteluun myöhemmän valmistelun aikana. Työn edetessä myös muita muutostarpeita saattaa nousta esiin.

Perustevalituksen soveltuminen tiemaksujen maksuunpanoon

Nykytila

Yksityistielain 42 §:n 1 momentissa säädetään, että tiemaksu peritään maksuunpanoluettelon otteen perusteella samoin kuin maksun erääntymispäivästä suoritettava kuuden prosentin vuotuinen korko ja kohtuulliset perintäkulut. Samaisen momentin mukaan maksut, korko ja perintäkulut ovat suoraan ulosottokelpoisia ja niiden perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (*veroulosottolaki*, 706/2007). Veroulosottolaki koskee veron ja julkisen maksun sekä niille säädetyn viivästyskoron ja korotuksen lisäksi myös muuta julkisoikeudellista tai siihen rinnastettavaa saatavaa, joka kyseisen lain 3 §:n mukaan saadaan periä ulosotossa ilman ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettua ulosottoperustetta. Veroulosottolain 3 §:n 2 momentin mukaan muu julkisoikeudellinen tai siihen rinnastettava saatava on suoraan ulosottokelpoinen, jos lailla niin säädetään. Saman lain 9 §:n mukaan se, joka katsoo, että julkinen saatava on määrätty tai maksuunpantu virheellisesti, saa tehdä perustevalituksen. Perustevalitus tehdään 10 §:n mukaan samalle viranomaiselle kuin säännönmukainen valitus. Jollei sellaista viranomaista ole, perustevalitus tehdään sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiirissä julkinen saatava on määrätty tai maksuunpantu.

Yksityistielain 41 §:n 4 momentin mukaan tiemaksut määrää tiekunta kokouksessaan hyväksymällä maksuunpanoluettelon. Jos tiekuntaa ei ole perustettu, tiemaksuista päättävät tieosakkaat yhdessä. Saman pykälän 5 momentin mukaan käyttömaksun perusteet hyväksyy tiekunta, ja joko tiekunta, toimitsijamies tai hoitokunta määrää käyttömaksun hyväksytyjen perusteiden mukaisesti. Toimitsijamies tai hoitokunta perii käyttömaksun. Jos tiekuntaa ei ole perustettu, käyttömaksuista päättävät tieosakkaat yhdessä.

Tieosakas tai muu asianosainen voi lain 65 §:n 1 momentin mukaan moittia tiekunnan kokouksen tai perustamiskokouksen päätöstä tiekuntaa vastaan ajettavalla kanteella.

Muutoksenhakumahdollisuus on rajattu oikeudellisiin kysymyksiin. Mainitun pykälän 3 momentissa säädetään, että moitekanne tiekuntaa vastaan on nostettava maa-oikeutena toimivassa kärjäoikeudessa kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Moitekanteita ei käsitellä maa-oikeuskokoonpanossa vaan riita-asioiden käsittelyjärjestyksessä, mutta maa-oikeusinsinööri voi osallistua asian valmisteluun ja toimia oikeuden jäsenenä.

Nykytilan arviointi

Veroulosottolain pääasiallinen soveltamisala liittyy julkisiin ja näihin rinnastettaviin julkisoikeudellisiin saataviin. Yksityisten väliset tiemaksut ovat siten poikkeus tässä järjestelmässä. Tiemaksut on kuitenkin alun perin rinnastettu julkisoikeudellisiin saamisiin niiden yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi sekä saatavien tehokkaan perimisen varmistamiseksi.

Korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytännössä (KHO 2014:169) on arvioitu kysymystä perustevalituksen soveltumisesta yksityisten väliseen suoraan ulosottokelpoisen maksun perintään. KHO:n mukaan perustevalitussäännöstä on perusteltua tulkita niin, että siinä tarkoitetaan vain sellaisia saatavia, joissa myös säännönmukaisena oikeussuojatienä on muutoksenhaku hallintolainkäytön järjestyksessä ainakin pääasian osalta ja joilla on jokin julkisoikeudellinen peruste. KHO noudatti tässä ratkaisussaan linjaa, jonka mukaan selkeästi yksityisoikeudellisessa maksuvelvollisuusasiassa yleinen viittaussäännös verojen ja maksujen täytäntöönpanolakiin ei tarkoita sitä, että tuon lain mukainen oikeussuojakeino eli perustevalitus tulisi automaattisesti käytettäväksi.

Tuoreessa vuosikirjaratkaisussaan KHO 2022:54 korkein hallinto-oikeus otti kantaa perustevalituksen soveltuvuuteen nimenomaan yksityistiemaksuihin. Ratkaisussa oli kyse siitä, että tieosakas oli valittanut yksityistien vuosikokouksessa päätettyjen tieyksikkömaksujen maksuunpanosta ja vedonnut muun muassa siihen, ettei tiekunnan päätös eikä maksun periminen ole ollut laillista. Kärjäoikeus jätti valituksen perustevalituksena tutkimatta ja totesi ratkaisussaan, että ”yksityistielain esitöistä (HE 147/2017 vp, s. 70 ja HE 11/2018 vp, s. 21) ilmenee, että vielä uutta yksityistielakia valmisteltaessa oli suunnitteilla, että valitus laittomasta maksuunpanosta olisi tullut tehtäväksi kärjäoikeudelle. Liikenne- ja viestintävaliokunta kuitenkin poisti säännöksen laittomasta maksuunpanosta tehtävästä valituksesta (LiVM 13/2018 vp - HE 147/2017 vp, HE 11/2018 vp, s. 10), eikä yksityistielakiin sisälly säännöstä siitä, mille viranomaiselle perustevalitus tiekunnan määräämästä tiemaksusta tehdään.”

Yksityistielain esitöissä (HE 147/2017 vp) siis ehdotettiin, että valitus laittoman maksuunpanon perusteella olisi jatkossa tehtävä kärjäoikeudelle, mutta valiokunta poisti mietinnössään (LiVM 13/2018 vp) ehdotetun 42 § 1 momentin säännöksen tuomioistuinlinjasta. Valiokunta ei perustellut tarkemmin säännöksen poistamista.

Oikeusministeriö totesi eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle 10.4.2018 antamassaan lausunnossa hallituksen esityksestä 147/2017 vp seuraavaa: ”Kärjäoikeutta ei voida pitää edellä mainitussa [veroulosottolain] 10 §:n 1 momentissa tarkoitettuna viranomaisena eikä tällaista perusluonteeltaan hallinto-oikeudellista asiaa voida sinne valitusasiana ohjata. Poistamalla lakiehdotuksen 42 §:stä viimeinen virke asia ohjautuisi verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain (706/2007) 10 §:n 1 momentin mukaan hallinto-oikeuden ratkaistavaksi. Jos

maksuunpanon virheellisyyttä koskevat asiat halutaan ratkaista käräjäoikeudessa, tulisi tämänkaltaiset asiat käsitellä siviilioikeudellisina velkomusasioina, jossa kanteeseen annettu käräjäoikeuden päätös muodostaisi ulosottoperusteen.”

KHO:n ratkaisun perustelujen mukaan saatavan suoraa ulosottokelpoisuutta koskevasta lain säännöksestä ei välttämättä seuraa, että saatavaan voitaisiin soveltaa sen perintää koskevien veroulosottolain muiden säännösten ohella myös lain 9 §:ssä säädettyä saatavan virheellistä määräämistä ja maksuunpanoa koskevaa perustevalitusta. Lain 9 §:n soveltuvuutta arvioitaessa oli otettava huomioon myös saatavaa koskeva säännönmukainen oikeussuojatie sekä muutoksenhakujärjestelmän yleinen johdonmukaisuus. Siten veroulosottolain perustevalitussäännöstä on perusteltua tulkita niin, että siinä tarkoitetaan vain sellaisia saatavia, joiden osalta myös säännönmukaisena oikeussuojatienä on muutoksenhaku hallintolainkäytön järjestyksessä ainakin pääasian osalta ja joilla on jokin julkisoikeudellinen peruste. Kahden vaihtoehtoisen ja osin rinnakkaisen muutoksenhakutien (moitekanne käräjäoikeuteen ja perustevalitus hallinto-oikeuteen) olemassaolo tiemaksuja koskien ei ole perusteltua. KHO katsoi, että tiemaksuun tai sen maksuunpanoon ei voida hakea muutosta veroulosottolain 9 §:n mukaisella perustevalituksella hallinto-oikeudelta.

KHO totesi ratkaisussaan 2022:54 oikeustilan muuttuneen epäselväksi tiemaksun maksuunpanoa koskevissa asioissa. Muutoksenhakujärjestelmän johdonmukaisuuden ja oikeusvarmuuden turvaamiseksi yllä kuvattua tulkintaa veroulosottolain ja yksityistielain kyseessä olevista säännöksistä ei voitu pitää voimassa olevan oikeusjärjestyksen mukaisena. Korkein hallinto-oikeus kiinnitti ratkaisunsa perusteluissa lisäksi huomiota siihen, että mahdollisesta tuomioistuinlinjan vaihdoksesta tiemaksun maksuunpanoa koskevissa asioissa ei ollut säädetty nimenomaisesti eikä asiaa ollut käsitelty myöskään hallituksen esityksissä (HE 147/2017 vp ja HE 11/2018 vp) ja niiden valiokunta-asiakirjoissa.

Yksityistielaisissa ei ole säännöstä, mille viranomaiselle valitus tiemaksun laittoman maksuunpanon perusteella tehdään. Yksityistielaista ei käy nimenomaisesti ilmi, voidaanko tiemaksun maksuunpanoa koskevaan muutoksenhakuun soveltaa veroulosottolain 9 §:n mukaista perustevalitusta. Tuomioistuinten toimivalta ei siten ole riittävästi säännelty yksityistielaisissa. KHO:n ratkaisun mukaan veroulosottolain perustevalitussäännöstä on perusteltua tulkita niin, että siinä tarkoitetaan vain sellaisia saatavia, joiden osalta myös säännönmukaisena oikeussuojatienä on muutoksenhaku hallintolainkäytön järjestyksessä ainakin pääasian osalta ja joilla on jokin julkisoikeudellinen peruste.

Oikeusministeriö totesi lausunnossaan yksityistielain muutostarpeista, että yksityistielain uudistamisen myötä tiemaksujen yksityisoikeudellinen luonne on korostunut eikä niiden perintää veroulosottolain mukaisessa menettelyssä voi pitää asianmukaisena ratkaisuna.

Johtopäätökset ja toteuttamisvaihtoehdot

Ottaen huomioon KHO:n oikeuskäytäntö on perusteltua valmistella sen edellyttämät muutokset yksityistielakiin. KHO katsoi myös lausunnossaan LVM:lle yksityistielain muutostarpeista, että lakia tulisi selventää ottaen huomioon edellä mainittu vuosikirjapäätös. Oikeusministeriö yhtyi omassa lausunnossaan KHO:n arvioon sääntelyn tarkistamisen tarpeesta.

Muutoksen voisi yksinkertaisimmillaan toteuttaa esimerkiksi täsmentämällä yksityistielain 42 §:ää lisäämällä siihen maininnan tuomioistuinlinjasta. Toisaalta ottaen huomioon oikeusministeriön näkemyksen tiemaksujen yksityisoikeudellisen luonteen korostumisesta lakiuudistuksen myötä perusteet maksujen, korkojen ja perintäkulujen suoralle ulosottokelpoisuudelle voi olla tarpeen arvioida uudelleen ja siten myös 42 §:n viittaus veroulosottolakiin. Maksuunpanon virheellisyyttä koskevat asiat voitaisiin ohjata kärjäoikeuksiin käsiteltäväksi siviilioikeudellisina velkomusasioina, jossa kanteeseen annettu kärjäoikeuden päätös muodostaisi ulosottoperusteen.

Muutoksenhaku muilta osin

Nykytila

Merkittävin muutos kuusi vuotta sitten voimaan tullessa uudessa yksityistielaisissa oli tielautakuntien lakkauttaminen. Tielautakunnat lakkautettiin osana kuntien tehtävien vähentämistä, ja niiden tehtävät siirrettiin muille viranomaisille. Osa siihen asti tielautakuntien toimituksissa ratkaistuista toimitusasioista siirrettiin yksityistietoimituksissa ratkaistaviksi ja siten Maanmittauslaitoksen tehtäväksi. Tielautakunnissa ratkaistut moiteasiat siirrettiin kärjäoikeuksien ratkaistaviksi. Päätöksenteon siirtämisen pois tielautakunnilta arvioitiin kokonaisuudessaan parantavan tieosakkaan oikeusturvaa. Tielautakuntien päätöksenteon katsottiin erityisesti pienissä kunnissa olevan liian lähellä tieosakkaita, ja tehtävien siirron muille viranomaisille arvioitiin parantavan päätöksenteon ammattimaisuutta ja laatua. Moitekanteiden ohjaamisen kärjäoikeuteen katsottiin olevan linjassa muun yhteisöläinsäädännön kanssa.

Tiekunnan päätöksentekomenettely ja siihen liittyvä muutoksenhaku ovat yksityistietoimituksen ohella yksityistielain keskeisimpiä menettelyjä. Uuden yksityistielain mukaisia muutoksenhakukeinoja tiekunnan päätöksiin ovat oikaisuvaatimus ja moitekanne. Yksityistietoimituksessa tehtyyn ratkaisuun puolestaan sovelletaan pääosin, mitä kiinteistönmuodostamislaisissa (554/1995) säädetään.

Tieosakas tai muu asianosainen saa yksityistielain 64 §:n mukaan vaatia tiekunnan kokoukselta päätöksen oikaisemista sillä perusteella, että päätös ei ole syntynyt laillisessa järjestyksessä, on lain tai tiekunnan sääntöjen vastainen tai loukkaa hänen oikeuttaan. Oikaisuvaatimus on esitettävä 30 päivän kuluessa päätöksen tekemisestä. Tiekunnan toimitsijamiehen tai hoitokunnan on 30 päivän kuluessa oikaisuvaatimuksen tekemisestä puolestaan kutsuttava tiekunnan kokous koolle käsittelemään oikaisuvaatimus. Toimitsijamiehellä tai hoitokunnalla on myös oikeus itse samassa ajassa ratkaista itse tekemäänsä päätöstä koskeva oikaisuvaatimus. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi toimitsijamiehen tai hoitokunnan tiekunnan käyttömaksujen perusteiden pohjalta määräämää käyttömaksua.

Kuntien tielautakuntien lakkauttamisen myötä niissä aiemmin käsiteltyjen riita-asioiden ratkaiseminen siirtyi kärjäoikeuksiin, joiden yhteydessä toimii maa-oikeus. Muutoksenhakumahdollisuus on rajattu oikeudellisiin kysymyksiin. Tieosakas tai muu asianosainen voi yksityistielain 65 §:n 1 momentin mukaan moittia tiekunnan kokouksen tai perustamiskokouksen päätöstä tiekuntaa vastaan ajettavalla kanteella, jos hän katsoo, että asian käsittelyssä ei ole noudatettu menettelyä koskevia yksityistielain säännöksiä tai tiekunnan sääntöjä, päätös on yksityistielain tai tiekunnan sääntöjen vastainen tai että päätös loukkaa hänen oikeuttaan tai tieosakkaiden yhdenvertaisuutta. Mainitun pykälän 3 momentissa säädetään, että

moitekanne tiekuntaa vastaan on nostettava maaoikeutena toimivassa käräjäoikeudessa kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä.

Maoikeus on käräjäoikeuden kokoonpano, joka käsittelee maaoikeusasioita eli kiinteistötoimituksista aiheutuvia riitoja ja valituksia. Tällaisia ovat muun muassa kiinteistönmuodostamislaissa tarkoitetuista halkomis-, lohkomis- ja rasi-toimituksista sekä lunastuslain ja yksityistielain mukaisista toimituksista tehdyt valitukset. Maoikeusasioita käsittelevät Etelä-Savon, Itä-Uudenmaan, Kanta-Hämeen, Lapin, Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet. Käräjäoikeuden erillisenä osastona toimivassa maaoikeudessa on näihin asioihin erikoistunut käräjätuomari puheenjohtajana ja maaoikeusinsinööri sekä pääkäsittelyissä kaksi lautamiestä. Maoikeuden ratkaisuihin haetaan muutosta korkeimmalta oikeudelta.

Yksitystielain 65 §:ssä tarkoitettuja moitekanteita ei kuitenkaan käsitellä yllä kuvatussa maaoikeuskokoonpanossa vaan siten kuin riita-asioiden käsittelystä yleisesti oikeudenkäymiskaaressa säädetään. Maoikeusinsinööri voi kuitenkin osallistua asian valmisteluun. Pykälän 3 momentti sisältää informatiivisen viittauksen oikeudenkäymiskaaren 2 lukuun, jossa säädetään käräjäoikeuden päätösvaltaisuudesta. Mainitun luvun 3 §:n mukaisessa kokoonpanossa voi olla yhtenä jäsenenä lainoppineen jäsenen sijasta maaoikeusinsinööri ja saman luvun 11 §:n mukaisessa tilanteessa yhden tuomarin kokoonpanoa voidaan vahventaa maaoikeusinsinöörillä.

Yksitystielain 65 §:n 4 momentin mukaan, jos tiekunnan päätös koskee sellaisen asianosaisen oikeutta, joka ei ole tieosakas ja joka ei ole osallistunut kokoukseen, jossa päätös on tehty, hänellä on oikeus nostaa moitekanne kolmen kuukauden kuluessa siitä päivästä, kun hän on saanut tiedon päätöksestä. Jos päätöksestä on tehty 64 §:ssä tarkoitettu oikaisuvaatimus, tieosakkaalla tai muulla asianosaisella on kuitenkin oikeus nostaa kanne tiekuntaa vastaan käräjäoikeudessa 30 päivän kuluessa oikaisuvaatimukseen annetun päätöksen tiedoksisaamisesta. Tarkoitus on, että tiekunnan kokouksen päätökseen tyytymätön tieosakas voi joko hakea oikaisua päätökseen tai saattaa asian suoraan käräjäoikeudessa moiteasiana käsiteltäväksi hakematta siihen ensin oikaisua. Oikaisuvaatimuksen tekeminen ei siis ole edellytys kanteen nostamiselle.

Luvan yksityistielain 5 §:n 3 momentissa tarkoitetun rakennuksen, rakennelman tai kasvillisuuden poistamiseen sekä poikkeuksen 5 §:n 4 momentissa tarkoitetusta rakentamisrajoituksesta myöntää kunnan rakennusvalvontaviranomainen (18 § 4 mom.). Yksitystielain ei nykyisin säännellä muutoksenhausta kunnan rakennusvalvontaviranomaisen tekemiin päätöksiin.

Nykytilan arviointi

Yksitystielain 81 §:n mukainen muutoksenhaku yksityistietoimituksessa annettuun päätökseen nähtiin yksityistielain muutostarpeista annetuissa lausunnoissa yleisesti toimivana. Sen sijaan muutoksenhakua tiekunnan päätökseen koskevaa sääntelyä pidettiin melko laajasti epäonnistuneena. Merkittävin lausunnoista ilmennyt muutostarve koskee yllä käsiteltyä veroulosottolain mukaista perustevalitusta ja sen soveltuvuutta yksityistielain tie- ja käyttömaksujen perintään, mutta muitakin ongelmia ja huolia tuotiin esiin.

Yksitystielainmuutostarvekyselyn vastauksissa nykyistä oikaisuvaatimusmenettelyä pidettiin yleisesti tehottomana ja oikaisumenettelysäännöksiin kaivattiin täsmennyksiä. Lakiuudistuksen

valmistelun aikana arvioitiin, että oikaisumenettelyn avulla osa mahdollisista moitekanteista saadaan ratkaistua jo tiekunnan oman harkinnan tuloksena. Entisissä tielautakunnissa käsiteltiin lakiuudistuksen valmistelun aikana tehdyn arvion mukaan vuosittain keskimäärin noin 4 riitatapausta per kunta. Koko maassa tielautakunnat käsittelevät siis noin 1 180 riitatapausta vuosittain. Sitä, kuinka iso osuus entisten tielautakuntien riita-asioista on ratkaistu nyt oikaisumenettelyllä käräjöinnin sijaan, lienee mahdotonta selvittää.

Käytännössä on ilmennyt oikaisuvaatimusten tehtailua, jonka estämiseksi jotkut lausujat pitivät tarpeellisenä selkeyttää, voiko osakas hakea toistuvasti oikaisuvaatimusta samasta asiasta sekä millä perusteella toimieliin voi toisaalta jättää oikaisuvaatimuksen huomioimatta ja kokouksen koolle kutsumatta. Nykytilassa oikaisuvaatimusta ei voi jättää millään perusteella täysin huomioimatta ja kokouksen voi jättää koolle kutsumatta vain, jos on kyse toimitsijamiehen tai hoitokunnan itse tekemästä päätöksestä.

Useiden lausunnonantajien, mukaan lukien kaikkien lausuntopyyntöön vastanneiden käräjäoikeuksien, mielestä moitekanteiden käsittely laajoina riita-asioina käräjäoikeuksissa aiheuttaa asianosaisille intressiin nähden kohtuuttomia kustannuksia. Siksi erityisesti pienissä tiekunnissa lienee patoutunutta tarvetta edulliselle riidanratkaisumekanismissa. Tie kuntien päätösten sovittelu tuomioistuimissa sitoo käräjäoikeuksien mukaan paljon resursseja soviteltavaan intressiin nähden. Suoran moitekanteen katsotaan soveltuvan huonosti tapauksiin, joissa esimerkiksi tie kuntien pöytäkirjat ovat usein hyvin puutteellisia ja tehdyt päätökset epäselviä. Riidat saattavat henkilöityä, jolloin itse asiakysymyksiä ei päästä käsittelemään. Toki tämä ongelma koskenee muitakin käräjäoikeuksien käsittelemiä asiaryhmiä kuin yksityistieasioita. Toisaalta esimerkiksi asunto-osakeyhtiöissä rahalliset intressit ovat yleensä suuremmat ja hallinto ammattimaisemmin hoidettua, joten moitekannemenettely saattaa todella soveltua asunto-osakeyhtiökokouksen päätöksiin paremmin kuin yksityistieriihiin. Yksityistieriihiöissä asianosaisille on myös saattanut tulla yllätyksenä, että he eivät saa käyttää oikeudenkäynnissä maallikkoavustajaa kuten tieisännöitsijää.

Kuluriski tunnistettiin uuden lain valmistelun aikana, ja sitä kuvattiin hallituksen esityksessä 147/2017. Valittu tuomioistuin- ja muutoksenhakulinja on johdonmukainen muun yhteisölainsäädännön (kuten yhdistyslaki, osakeyhtiölaki tai yhteisäluelaki) kanssa, jossa muutoksenhaku yhteisön päätöksiin on yleisesti järjestetty moitekanteella käräjäoikeuteen. Moitekanteen nostaminen käytännössä edellyttää lainopillisen koulutuksen saanutta asiamiestä, mistä aiheutuu lisäkustannuksia, ja tämä tunnistettiin lain valmistelun aikana. Julkinen oikeusapu asiamiehineen on kuitenkin myös keskituloisille myönnettävä etuus, ja se koskee tiekunnan kokouksiin liittyviä riitoja samoin kuin esimerkiksi asunto-osakeyhtiön yhtiökokouksen päätösten moittimista. Tarkoitus on ollut, että valtaosa tie kuntien päätöksiin liittyvistä epäselvyyksistä ja riidoista ratkaistaan jo ennen moitekanteen nostamista ja näin ollen tarve käräjäoikeudelle olisi harvinaisempaa.

Yksityistieläissa ei oteta kantaa siihen, mikä on moitekanteen ja oikaisuvaatimusmenettelyn välinen suhde. Lain esitöiden mukaan tiekunnan kokouksen päätökseen tyytymätön tieosakas voi vaihtoehtoisesti hakea oikaisua päätökseen tai saattaa asian suoraan käräjäoikeudessa moiteasiana käsiteltäväksi hakematta siihen ensin oikaisua. Toisin sanoen muutoksenhakija voi valita, kumpaa menettelyä hän käyttää. Kahta rinnakkaista muutoksenhakukanavaa voi pitää ongelmallisena. Aikaisemmin suodattimena ennen riitojen tuloa tuomioistuimeen toimivat tielautakunnat. Laki ei myöskään ole yksiselitteinen sen osalta, voiko oikaisuvaatimuksen

käsittelevän kokouksen päätöksestä tehdä uuden oikaisuvaatimuksen. Muutoksenhaun tavoitteena on kuitenkin saada asia oikeusvoimaisesti ratkaistua.

Merkittävä osa moitekanteista koskee tieyksiköintiä ja sen perusteita. Tästä syystä jotkut lausuntopyyntöön vastanneet kärjäoikeudet katsoivat, että tiekuntien kokouksia koskevat moitteet voisi olla parempi ohjata ensivaiheessa yksityistietoimitukseen, jossa olisi osaamista sekä asiakysymyksiin että riitojen sovitteluun. Käytännössä tiekunnan päätökseen tyytymätön tieosakas tai muu asianosainen saattaisi asian siis Maanmittauslaitoksen käsiteltäväksi. Maanmittauslaitos on perusrekisteriviranomainen, joka ylläpitää kiinteistöihin ja maastoon liittyviä rekistereitä. Maanmittaustoimitukset ovat laissa säädettyjä riippumattomia oikeudellishallinnollisia menettelyjä, joilla ylläpidetään kiinteistörekisteriä. MML ei ole yleishallintoviranomainen. Yksityistielainsäädännön uudistuksessa kunnan tielautakunnan tehtävistä siirrettiin MML:n vastuulle vain tehtävät, jotka ovat luonteeltaan yksityistietoimituksessa eli toimitusasiat. Valmistelussa katsottiin, että muutoksenhakuasioiden hoitaminen ei sovellu MML:n nykyiseen toimenkuvaan.

Lain 65 §:n mukainen muutoksenhakumahdollisuus on rajattu oikeudellisiin kysymyksiin. Yksityisoikeudellisen yhteisön päätöksen laillisuutta koskevan asian voidaan katsoa kuuluvan nimenomaan tuomioistuinten eikä maanmittauslaitoksen insinöörien ratkaistavaksi. Myöskään esimerkiksi yksityisteiden tai tiekuntien hallintoon liittyviä lupa-, valvonta- ja avustusasioita ei voitane pitää sellaisina tehtävinä, joita MML voisi hoitaa. Muutoksenhakuasiat säädettiin hoidettaviksi kärjäoikeuksissa, mikä on tavanomainen yhteisöoikeudellinen ratkaisu, tai maa-oikeutena toimivissa kärjäoikeuksissa, joilla MML:n tapaan on erityisasiantuntemusta yksityistieasioissa.

Nykytilassakin tieosakkaalla on mahdollisuus saattaa päätöksen kohteena ollut asia yksityistietoimituksessa ratkaistavaksi, vaikka tiekunta olisi jo tehnyt asiaa koskevan päätöksen, elleivät muut yksityistielain säännökset sitä estä. Jos tiekunnan kokouksen ratkaisema kysymys käsitellään tietoimituksessa uudelleen, kyse ei kuitenkaan ole muutoksenhausta tiekunnan kokouspäätökseen vaan asian ratkaisemisesta viranomaismenettelyssä ensimmäisen kerran. Tällainen yksityistietoimitusratkaisu rinnastuu tuomioon ja sillä on sekä lainvoima että oikeusvoima. Yksityistietoimituksessa ei kuitenkaan voida käsitellä sellaista tiekunnan kokouksessa käsiteltyä kysymystä, jota koskeva moitekanne on vireillä kärjäoikeudessa eli yksityistietoimitusta tulisi hakea ensin.

Kuntaliitto katsoi lausunnossaan, että yksityistielaisissa olisi tarpeen säätää myös kunnan rakennusvalvontaviranomaisen tekemien päätösten muutoksenhausta.

Johtopäätökset ja toteuttamisvaihtoehdot

Yksityistielain mukaisessa muutoksenhausta tiekunnan päätöksiin on havaittu joitain ongelmakohtia, joilla saattaa olla vaikutusta tieosakkaiden ja muiden asianosaisten oikeusturvaan ja erityisesti riitojen ratkaisemisen tehokkuuteen.

Oikaisuvaatimusta pidettiin lausunnoissa tehottomana ja jossain määrin myös väärinkäytöksille alttiina muutoksenhakukeinona tiekuntien päätöksiin. Mahdollistamalla oikaisuvaatimus ennen tiekunnan päätökseen johtaneen menettelyn moittimista tai asian viemistä yksityistietoimituksessa käsiteltäväksi on haluttu korostaa tieosakkaiden omaa vastuuta tiekuntien päätöksistä, joten itse

oikaisuvaatimusmenettelystä ei liene tarvetta luopua, mutta menettelyn suhdetta moitekanteeseen voisi olla tarpeen tarkastella uudelleen. Oikaisuvaatimus ja moitekanne voitaisiin säätää peräkkäisiksi muutoksenhakekeinoiksi niin, että oikaisuvaatimuksen tekeminen olisi edellytys moitekanteen nostamiselle käräjäoikeudessa. Tämä voisi vähentää käräjäoikeuksien kuormitusta. Lisäksi voisi tarkastella mahdollisuutta rajata samasta asiasta tehtyjen oikaisuvaatimusten määrää, mikä voisi tehostaa riidanratkaisua.

Moitekanteiden käsittely käräjäoikeuksissa on kallista, mutta oikeudenkäyntimenettelylle riitojenratkaisuforumina ei kuitenkaan vaikuta olevan realistista vaihtoehtoa. Aiemmin käytössä olleita tielautakuntia ei lausunnoissakaan haluttu takaisin, ja lakiuudistuksen valmistelun aikaan esillä olleet maakunnalliset tielautakunnat saattaisivat kärsiä pitkälti samoista jääviys- ja osaamisongelmista kuin kunnallisen tason tielautakunnatkin. Riitaprosessin sisällä voisi kuitenkin olla mahdollista tehdä jotain tilannetta helpottavia muutoksia. Esimerkiksi asiamiehenä voisi toimia muukin kuin asianajaja tai lupalakimies.

Voisi olla myös perusteltua tarkastella, voisiko yksityistietoimituksen roolia vielä jollain tavalla vahvistaa tilanteissa, joissa tieosakkaat ovat erimielisiä tieyksiköinnistä ja sen perusteista. Tämä ei välttämättä vaatisi lakimuutoksia vaan jo paremmalla neuvonnalla ja opastuksella tiekunnan päätökseen tyytymätön tieosakas tai muu asianosainen voisi tulla tietoiseksi myös mahdollisuudesta hakea yksityistietoimitusta erimielisyyksissä tai muuten epäselvissä tilanteissa, jotka koskevat yksityistielain 71 §:n 1 momentin kohdissa mainittuja kysymyksiä. Kyse ei olisi muutoksenhausta vaan asian viemisestä viranomaismenettelyyn ensimmäisen kerran.

Mitä tulee muutoksenhakuun kunnan rakennusvalvontaviranomaisen tekemiin päätöksiin, voisi olla mahdollista täsmentää sääntelyä lisäämällä yksityistielakiin viittaus rakentamislakiin ja sen muutoksenhakusäännöksiin. Vaihtoehtoisesti rakentamislain 180 §:ää voisi täydentää niin, että valitusoikeus poikkeamisluvasta olisi myös tieoikeudenhaltijalla.

Täytäntöönpano ja eräät viranomaismenettelyt

Nykytila

Yksitystielain 71 §:ssä säädetään yksityistietoimituksesta. Toimituksessa perustetaan tieosakkaiden tai kiinteistöjen hyväksi tulevat tieoikeudet, määrätään korvaukset ja tehdään tarvittavat kiinteistöjaotuksen muuttamiseen liittyvät kiinteistötekniset toimenpiteet. Toimitusmenettelystä ja korvauksista on voimassa, mitä kiinteistönmuodostamislaissa säädetään, ellei yksityistielaista muuta johdu. Yksitystietoimituksessa voidaan myös selvittää vanhan tieoikeuden sijaintia ja ulottuvuutta. Yksitystietoimituksen suorittaa kiinteistönmuodostamislain 4 §:ssä säännellyn mukaisesti pääsääntöisesti toimitusinsinööri ilman uskottuja miehiä.

Yksitystietoimituksessa voidaan käsitellä ja ratkaista muun muassa epäselvyydet siitä, mikä on ennestään olevan tien asema ja leveys sekä siitä onko jollakin tieoikeus tai vastaava muu lakiin perustuva käyttöoikeus (71 § 1 mom. 17 kohta). Niin ikään voidaan ratkaista epäselvyydet siitä, onko tie tehty perustetun tieoikeuden mukaisesti tai onko tie tasoltaan sellainen, kuin sen tarkoitus edellyttää (18 kohta). Jos tie ei ole tieoikeuden mukainen tai tarkoitustaan vastaava, yksityistietoimituksessa voidaan määrätä tie parannettavaksi tarkoituksensa edellyttämään tasoon.

Yksityistielain 23 §:ssä puolestaan säädetään, että toimivaltainen ELY-keskus voi tieosakkaan, tiekunnan tai sellaisen kiinteistön omistajan, jonka kiinteistöä tieoikeus koskee, hakemuksesta tehostaa yksityistielain nojalla annettua, tienpitotoimenpidettä koskevaa lainvoimaista yksityistietoimituksen päätöstä tai tuomiota teettämishallalla, jos toimenpiteeseen velvollinen ei ole ryhtynyt tarpeellisiin toimenpiteisiin yksityistietoimituksessa asetetussa määräajassa. Hakemukset voivat koskea esimerkiksi tien rakentamista tai muuta tienpitoon liittyvää toimenpidettä. Jos toimenpiteeseen velvollinen on tiekunta, on toimitsijamiehelle tai hoitokunnalle varattava tilaisuus tulla asiassa kuulluksi, ennen kuin teettämishukka määrätään täytäntöön pantavaksi. Lisäksi tiekunnalle on varattava tilaisuus antaa määräajassa lausuntonsa tienpitoa koskevasta asiasta, jos asiaa ei ole käsitelty tiekunnan kokouksessa.

ELY-keskus ei täytäntöönpane teettämishukkaa omasta aloitteestaan, vaan teettämishukan hakijan on tehtävä ELY-keskukselle ilmoitus tilanteesta. Täytäntöönpanosta huolehditaan oikeuttamalla hakija tai muu yksityinen tekemään tai teettämään yksityistietoimituksen päätöksessä määrätty toimenpiteet niihin velvollisen kustannuksella.

Muilta osin teettämishukkaan sovelletaan, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään. Uhkasakkolaissa on muun muassa säännökset teettämishukan asettamisesta ja sen määräämisestä pantavaksi täytäntöön. Uhkasakkolaissa säädetään myös asianosaisten kuulemisesta.

Nykytilan arviointi

Yksityistielakia soveltavilta viranomaisilta saadun palautteen mukaan jotkin yksityistielakiin liittyvät viranomaismenettelyt kaipaisivat selventämistä. ELY-keskukset toivat esiin lausunnossaan erityisesti teettämishukkaan ja sen täytäntöönpanoon liittyviä haasteita. Teettämishukahakemukset koskevat usein rakennetun tien laatutasoa tai sijaintia, usein molempia. ELY-keskukset katsoivat yhteisessä lausunnossaan, että yksityistietoimituksen ja teettämishukan välistä suhdetta tulisi lain tasolla tarkentaa, jotta samaa asiaa, kuten juuri tien laatua tai sijaintia, ei tutkittaisi kahdessa viranomaisessa. ELYt myös pitävät käytännössä vaikeana tarkastaa mainittuja seikkoja, jos toimituksessa tien laatutasoa ja sijaintia ei ole tarkasti määritetty. Toisaalta jos laatua ja sijaintia ei ole toimituksessa tarkasti määritetty, teettämishukalla ei todennäköisesti ole edes edellytyksiä, koska ei ole olemassa 23 §:ssä tarkoitettua lainvoimaista päätöstä, johon uhka voitaisiin perustaa.

ELY-keskusten mukaan yksityistietoimituksessa selvitettäväksi kuuluvia osakkaiden erimielisyyksiä rakennetun tien laatutasosta ohjautuu teettämishukahakemuksina ELY-keskuksiin, koska teettämishukahakemus on hakijalle ilmainen, kun taas yksityistietoimituksen kustannuksista vastaa toimitusta hakenut taho. ELYt ehdottivat lausunnossaan LVM:lle, että yksityistielain 23 §:n mukaiset teettämishukahakemukset tulisi joko siirtää Maanmittauslaitoksen käsiteltäviksi tai ELY-keskusten toimivalta rajata laissa niin, että ne voisivat käsitellä teettämishukahakemukset vain tapauksissa, joissa toimituksessa rakennettavaksi määrättyä tietä ei ole rakennettu lainkaan. Rakentamattomuus olisi helpompi todeta kuin rakennetun tien asianmukainen laatutaso. Teettämishukan hakeminen tulisi ELY-keskuksen mukaan olla myös maksullista.

Näiden huomioiden ja ehdotusten arvioinnissa on olennaista erottaa yksityistietoimituksen päätöksenteko, tehdyn päätöksen täytäntöönpano ja muutoksenhaku yksityistietoimituksessa tehtyyn päätökseen. Yksityistietoimituksessa voidaan esimerkiksi määrätä tie parannettavaksi tarkoitustaan edellyttävään tasoon. Teettämishukan hakijan voi olettaa olevan tyytyväinen

päätökseen ja haluavan, että näihin parantamistoimenpiteisiin veloitettu toteuttaa ne. Muutoksenhaussa puolestaan tieosakas tai muu asianosainen ei ole tyytyväinen yksityistieoimituksen päätökseen ja haluaa siihen valittamalla muutoksen. Muutosta haetaan maa- ja metsätalouden lain 81 §:n mukaisesti. Teettämishenki voi koskea vain lainvoimaista yksityistieoimituksen tienpitoa koskevaa päätöstä eli asioita, joista toimituspäätöksessä on määrätty. Yksityistieoimituksen päätös on valitusajan päättymisen jälkeen lainvoimainen ja oikeusvoimainen, eikä uutta toimitusta voi saada samasta asiasta, paitsi jos olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet päätöksen jälkeen (90 §). Teettämishenkiä ja yksityistieoimitusta ei siten voitane pitää täysin rinnakkaisina menettelyinä, joissa ratkaistavana olisi sama kysymys.

Lausuntojen perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että on melko yleisesti epäselvää, keneltä asianosainen voi saada apua yksityistieoimituksen päätöksen ja esimerkiksi tien rakennuttamisen täytäntöönpanemiseksi. Maanmittauslaitos kuvasi lausunnossaan myös tilannetta, jossa tieoimitushakemuksen syynä on tien käytön estäminen tai kieltäminen ja jossa teettämishenki ei sovellu, koska kyse ei ole tienpidosta. Yksityistieoimituksessa voidaan asianosaisten kuulemisen jälkeen todeta tieoikeuden olemassaolo, mutta ei esimerkiksi määrätä tielle asetettujen esteiden poistamista. Asianosaiset saattavat hakea ratkaisua usein myös kunnasta, josta puolestaan ohjataan kysymään asiaa Maanmittauslaitokselta ja sieltä asianosainen taas usein ohjataan poliisille. MML:n mukaan poliisilla harvoin on asiantuntemusta ratkaista kiistaa maanomistajan selostuksen ja mahdollisen näytön kuten karttojen ja toimituskirjan otteiden perusteella.

Johtopäätökset ja toteuttamisvaihtoehdot

Edellä sanotun perusteella mahdollisuuksia joidenkin yksityistielakiin liittyvien viranomaismenettelyjen tarkentamiseen olisi perusteltua selvittää. Esimerkiksi yksityistieoimituksen toimivallan täsmentäminen mitä tulee tienkäytön estämiseen tai rajoittamiseen sekä puomien tai muiden sulkulaitteiden poistamiseen voisi olla tarpeen. Vaihtoehtoina olisi ainakin yksityistieoimituksen toimivallan lisääminen, jottei syntyisi epäselvyyttä siitä, mikä on oikea viranomainen päättämään esteiden poistamisesta, tai lain täsmentäminen siten, että sulkupuomiasiat eivät kuulu toimitukseen muutoin kuin rasitetun kiinteistön omistajan hakemuksesta.

Virka-avun saamisesta yksityistieoimituksen päätösten täytäntöönpanon estämisen tai häiritsemisen tapauksessa ei ole yksityistielaisissa säännelty. Yksityistielain 82 §:n 2 momentin yleinen viittaus kiinteistönmuodostamislakiin ei liene riittävä tässä yhteydessä, joten voi olla tarpeen harkita viittauksen lisäämistä kiinteistönmuodostamislain 288 §:ään, jossa on säädetty oikeudesta virka-avun saamiseen ulosottomieheltä eräissä tapauksissa. Virka-avun saamisesta poliisilta säädetään poliisilain 9 luvun 1 §:ssä. Hallintopakon eli teettämishenkin kytkemistä nykyistä joustavammin määräysten ja rajoitusten antamiseen voisi myös olla aiheellista harkita.

Yksityistieoimituksessa tehdyn päätöksen ja ELY-keskuksen vastuulla olevan teettämishenkimenettelyn suhdetta voisi olla paikallaan tarkastella niin, että ne toimisivat yhteen mahdollisimman tehokkaasti. Sääntelyäkin on mahdollista tarkistaa tältä osin, mutta paljon voisi olla tehtävissä myös viranomaisten keskinäisen yhteistyön tiivistämisellä. Tien laatutaso määritellään yksityistieoimituksessa ja varsinainen asiantuntemus tien laadun arviointiin on siten MML:llä. ELY joutuu kuitenkin omassa teettämishenkimenettelyssään arvioimaan ja tarkistamaan, onko yksityistieoimituksessa määrätty työ lopulta tehty, kuten on määrätty. Voisi olla tarkoituksenmukaista, että esimerkiksi rakennettavan tien taso määriteltäisiin toimituspäätöksissä

nykyistä tarkemmin, jotta ELY-keskus pystyisi helpommin teettämishenki-asiat käsittelemään. Toisaalta hallintolain 10 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä. Jotkin epäselvyydet viranomaisten välillä voisivat hoitua jo viranomaisyhteistyön tehokkaammalla toteutumisella.

Lisäksi teettämishenki-asettamista ja määräämistä koskevien hakemusten muuttamista maksulliseksi voisi olla perusteltua selvittää. Lainsäädännöllistä estettä teettämishenki-asioiden maksullisuudelle ei vaikuttaisi olevan esimerkiksi valtion maksuperustelaisissa (150/1992).

Yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittaminen tiealueelle

Nykytila

Yksityistielain 30 §:ssä säädetään, että tiealueen tiekäyttöön ottamisen jälkeen suostumuksen kiinteistöä tai yhdyskuntaa palvelevan maahan sijoitettavan johdon ja sellaiseen liittyvän vähäisen laitteen sijoittamiseen antaa tiekunta tai, jos sellaista ei ole perustettu, tieosakkaat. Kiinteistön omistajan suostumusta ei tarvita. Suostumuksen tiekunnan puolesta antaa toimitsijamies tai hoitokunta. Ennen suostumuksen antamista toimitsijamiehen tai hoitokunnan on kuitenkin ilmoitettava asiasta tieosakkaille lain 61 §:n 1 momentissa säädettyä kokouskutsumenettelyä noudattaen. Jos joku tieosakkaista vastustaa sijoittamista 21 päivän kuluessa ilmoituksen antamisesta, asiasta on päätettävä tiekunnan kokouksessa. Jos tiekuntaa ei ole perustettu, tarvitaan tieosakkaiden yhteinen päätös.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos tien fyysinen sijainti poikkeaa tieoikeutta perustettaessa määritellystä tiealueesta, pidetään tiealueena maastossa sijaitsevaa tosiasialla tiekäyttöön otettua aluetta, jos tien sijainti on vakiintunut eikä siitä ole osapuolten kesken erimielisyyttä. Säännös ei estä johtojen tai laitteiden sijoittamista muuallekin yksityistien läheisyyteen, mutta tällöin asiasta on sovittava asianomaisen kiinteistönomistajan kanssa eikä tiekunnalla tai tieosakkaila ole toimivaltaa asiassa.

Muilta osin johtojen ja laitteiden sijoittamiseen sekä niiden muuttamiseen, poistamiseen ja sijoittamisesta maksettavaan korvaukseen sovelletaan rakentamislain 131 ja 133 §:ää sekä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 28 luvun säännöksiä. Siten jos sijoittamisesta ei päästä sopimukseen tiekunnan tai tieosakkaiden kanssa, on johdon sijoittajalla edelleen käytettävissä rakentamislaisissa sekä sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa määriteltujen menettelyiden mukainen mahdollisuus hakea sijoittamisoikeutta kunnan rakennusvalvontaviranomaiselta. Molemmissa laeissa on myös säännökset, joiden nojalla kiinteistön omistajalla ja haltijalla on oikeus saada korvaus tässä pykälässä tarkoitetun johdon tai muun laitteen sijoittamisesta aiheutuvasta haitasta ja vahingosta.

Yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittamisesta rautatiealueelle säännellään ratalain 36 §:ssä. Pääsääntöisesti rautatiealueelle voidaan sijoittaa muita kuin radanpitoon liittyviä johtoja, rakennelmia ja laitteita sopimalla käyttöoikeudesta ja toimenpiteen suorittamisesta rataverkon haltijan kanssa. Pykälän 4 momentin mukaan rakennelmien ja laitteiden sijoittamiseen rautatiealueelle sovelletaan kuitenkin ratalain säännöksiä vain, jos oikeudesta toimenpiteen suorittamiseen ei erikseen säädetä muussa laissa. Siten jos rautatiealueelle on perustettu

yksityistielain mukainen tieoikeus, johtojen ja laitteiden sijoittamiseen sovelletaan yksityistielain 30 §:n säännöksiä eikä ratalain 36 §:n vaatimuksia rataverkon haltijan kanssa sopimisesta. Jos toimenpiteen suorittaminen perustuu muun lain nojalla annettuun viranomaisen, kuten esimerkiksi kunnan rakennusvalvontaviranomaisen rakentamislain 131 §:n nojalla tekemään päätökseen, on rataverkon haltijan ja toimenpiteen suorittajan kuitenkin sovittava toimenpiteen suorittamisajankohdasta ja toteutustavasta.

Nykytilan arviointi

Joissain yksityistielain muutostarpeita koskevissa lausunnoissa tuotiin esiin, että sähköistämishankkeet ja yleisesti puhdas energiasiirtymä saattavat viivästyä huomattavasti passiivisena pysyvän tiekunnan vuoksi, sillä nykytilassa muun muassa sähköverkkojen sijoittamiseen yksityistiealueelle tarvitaan tiekunnan kokouksen puoltava päätös, jos joku tieosakkaista vastustaa johdon tai laitteen sijoittamista.

Yksityistielain 30 §:ssä tarkoitettua menettelyä pidettiin monissa lausunnoissa melko raskaana, erityisesti kun kyse on tien poikki asennettavista liittymäjohdoista. Pykälää kirjoitettaessa on ajateltu ensisijaisesti tien pituussuuntaisesti rakennettua runkoverkkoa, ei siitä erkanevia taloliittymiä. Käytännössä siis olemassa olevan verkon alueella esimerkiksi täydennysrakentamisessa uuden kiinteistön tai kesämökin liittymän ottaminen olemassa olevasta verkosta käsitellään kuten päätös koko uuden verkon sijoittamisesta. Lausunnoissa katsottiin, ettei ole tarkoituksenmukaista kutsua tiekunnan kokousta äänestämään siitä, saako yksittäinen rakennuskohde sähköt vai ei. Pienissä kaapelivedoissa pelkkä 30 §:n 4 momentin mukainen ilmoitusvelvollisuuskin kaikille osakkaille saattaa aiheuttaa melko suuret kustannukset suhteessa asian merkitykseen. Pienten hankkeiden lupaprosessin keventäminen voisi sujuvoittaa hankkeita. Sähkömarkkinalaki myös asettaa liittämismahdollisuuden ja toimitusaikatavoitteet tilatuille sähköliittymille (Sähkömarkkinala 20 § 3 mom.).

Yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittamisella voi olla vaikutusta myös radanpidon ja rautatieliikenteen turvallisuuteen. Tässä yhteydessä on aiheellista kiinnittää huomiota ratalain 36 §:n ja yksityistielain 30 §:n 1 momentin soveltamisen väliseen suhteeseen, joka on nykytilassa epäselvä. Väylävirasto on esittänyt, että sääntelyä tulisi radanpidon ja rautatieliikenteen turvallisuuden vuoksi muuttaa ja selkeyttää niin, että rataverkon haltija sopisi muun kuin radanpitoon liittyvän johdon ym. sijoittamisesta rautatiealueelle kaikissa tilanteissa eli myös silloin, kun rautatiealueelle on perustettu yksityistielain mukainen tieoikeus. Lisäksi sijoittajalla tulisi olla velvollisuus sopia rataverkon haltijan kanssa työskentelystä rautatiealueella kaikissa tilanteissa riippumatta siitä, mihin sijoitusoikeus perustuu. Rautatiealueiden erityispiirteitä ovat esimerkiksi niillä sijaitsevan rautatiejärjestelmän teknisen infrastruktuurin monimutkaisuus ja herkkyys, mikä vaikuttaa olennaisesti alueella tehtävien kaivuutöiden ja johtojen sijoittamismahdollisuuksiin ja -vaatimuksiin. Johtojen ja muiden laitteiden sijoittamisessa rautatiealueelle olisi perustettavan käyttöoikeuden ja rautatiealueella työskentelyn osalta kriittistä varmistaa, ettei toimenpiteestä aiheudu vaaraa liikenteelle tai merkittävää haittaa radanpidolle. Sovelias taho arvioimaan näitä seikkoja on rataverkon haltija.

Useissa lausunnoissa pidettiin tarpeellisena huomioida laissa paremmin se, että kaapelit ja johdot vaikeuttavat tienpitoa ja aiheuttavat siten lisäkustannuksia tiekunnalle. Välttämättömän infrastruktuurin kuten kaapeleiden minimiupotussyvyydestä, sijaintietäisyydestä tien reunasta ja muista asennusohjeista haluttaisiin säänneltävän jopa lain tasolla. Yleisiä vaatimuksia sähkö- ja

telekaapelien asennustöille tuleekin jo sähköturvallisuuslaista (1135/2016) ja sähköisen viestinnän palveluista annetusta laista (917/2014) sekä niiden nojalla annetusta sääntelystä ja sovellettavista standardeista. Suomen Tieyhdistys ry ja Energiateollisuus ry ovat myös laatineet yhteistyössä suosituksen sähköverkkojen sijoittamisesta yksityisteiden varsille.¹ Traficom in määräystä Rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittaminen tiealueelle² voidaan hyödyntää soveltuvin osin myös yksityisteille sijoitettavien kaapeleiden ja johtojen asennuksen yhteydessä. Oma ongelmansa on, että käytännössä asennustöiden toteutuksessa ei näitä vaatimuksia ja suosituksia aina täysin noudateta, kuten ei valtion maanteillä ja kuntien katuverkoillakaan.

Johtopäätökset ja toteuttamisvaihtoehdot

Edellä sanotun perusteella sähköistämishankkeiden ja puhtaan energiasiirtymän edistämiseksi voisi olla perusteltua tarkastella mahdollisuutta säätää kohtuullinen määräaika energiahankkeisiin liittyville tiekunnan päätöksille. Jatkovalmistelussa voi olla myös tarpeen arvioida, tulisiko tiekunnan toimielimellä olla valtuudet yksittäisten tien poikki asennettavien liittymäjohtojen suostumuksen antamiseen ilman, että kaikilla tieosakkailla on mahdollisuus vastustaa sijoittamista. Harkittavaksi voisi myös tulla, onko tarpeen säätää määräyksenantovaltuudesta johtojen ja kaapelien sijoittamiseen liittyen.

Radanpidon ja rautatieliikenteen turvallisuuteen liittyvät Väyläviraston huomiot antanevat aihetta lakimuutoksiin. Sääntelyä voisi täsmentää niin, että rataverkon haltija sopisi muun kuin radanpitoon liittyvän johdon ym. sijoittamisesta rautatiealueelle myös silloin, kun rautatiealueelle on perustettu yksityistielain mukainen tieoikeus. Lisäksi voisi olla perusteltua, että johdon sijoittajalla olisi aina velvollisuus sopia rataverkon haltijan kanssa työskentelystä rautatiealueella riippumatta siitä, mihin sijoitusoikeus perustuu.

Mitä tulee kaapelien ja johtojen tiealueelle sijoittamisen vaikutuksiin tienpidolle, esimerkiksi tehokkaammalla neuvonnalla ja ohjeistuksella voisi olla mahdollista varmistaa, että sijoittamista koskevista sopimuksista relevantit suositukset ja ohjeet otetaan huomioon.

Hallinto ja kokousmenettelyt

Nykytila

Tieosakkaiden tiedonsaantioikeudet

Yksitystielain 61 §:ssä säädetään tiekunnan kokouksen koollekutsumiseen liittyvistä yksityiskohdista. Pykälän 2 momentin mukaan ehdotus maksuunpanoluetteloksi on pidettävä

¹ Suositus sähköverkkojen sijoittamisesta yksityisteiden varsille (2012), https://www.tieyhdistys.fi/site/assets/files/1380/s_hk_johtosuositus_2012_energiateollisuus.pdf.

² Määräysluonnos on paraikaa lausuttavana. Määräyksellä päivitetään vuonna 2018 annettu Liikenneviraston määräys johtojen ja rakenteiden sijoittamisesta maantien tiealueelle (LIVI/44/06.04.01/2018). Määräyksessä annetaan tekniset määräykset tiealueelle sijoitettavien maanpäällisten, sekä maanalaisten rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittamisesta.

vähintään kahden viikon ajan ennen kokousta tieosakkaiden nähtävänä kokouskutsussa ilmoitetussa paikassa tai se on toimitettava tieosakkaille kokouskutsun liitteenä. Maksuunpanoluetteloa ei siis ole pakko liittää kokouskutsun oheen, vaan se voi olla paperikappaleena nähtävänä jossain fyysisessä paikassa. Tiekunnan säännöt sen sijaan on aina toimitettava tieosakkaille kokouskutsun liitteenä.

Mainitun pykälän 4 momentin mukaan jos toimitsijamies tai hoitokunta tai muu tiekunnan säännöissä määritelty taho laiminlyö vuosikokouksen koollekutsumisen tai kieltäytyy kutsumasta tieosakkaita ylimääräiseen kokoukseen, voidaan kokous tieosakkaan hakemuksesta pitää yksityistietoimituksen yhteydessä toimitusinsinöörin johdolla taikka toimivaltainen ELY-keskus voi tieosakkaan hakemuksesta oikeuttaa hakijan kutsumaan tieosakkaat kokoukseen.

Lain 62 §:ssä säädetään tiekunnan kokouksen pöytäkirjan laatimisesta ja jakamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan kokouksen puheenjohtajan tai muun tiekunnan säännöissä määritellyn tahon on huolehdittava siitä, että kokouksessa tehdyistä päätöksistä laaditaan pöytäkirja. Pöytäkirjan tulee olla asianosaisten nähtävänä viimeistään neljäntoista päivän kuluttua kokouksen päättymisestä. Pykälän 2 momentin mukaan kaikilla tieosakkailta ja muilla, joita kokouksessa käsitellyt asiat koskevat, on oikeus pyynnöstä saada toimitsijamieheltä tai hoitokunnan puheenjohtajalta ote tai oikeaksi todistettu jäljennös pöytäkirjasta. Pykälässä ei oteta kantaa, miten tai missä muodossa pöytäkirja tulee saattaa asianosaisten nähtäville.

Lisäksi lain 36 §:ssä säädetään tieyksiköinnin muuttamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan tieyksikkölaskelmaan on tehtävä tarpeelliset muutokset, jos tienpitovelvollisuuteen ja sen jakoon vaikuttavat seikat ovat olennaisesti muuttuneet.

Tienosan erottaminen tiekunnan tiestä

Lain 63 §:ssä säädetään tiekuntien yhdistämisestä, tiekunnan jakamisesta ja lakkauttamisesta sekä tien tai tienosan liittamisestä tiekunnan tiehen. Pykälän mukaan niistä päätetään yksityistietoimituksessa tai kyseisten tiekuntien päätöksillä. Tien tai tienosan liittamisestä tiekunnan tiehen voidaan päättää yksityistietoimituksessa tai tiekunnan ja liitettävän tienosan tieosakkaiden sopimuksella. Tienosan erottaminen tiekunnan tiestä puuttuu 63 §:n luettelosta. Yksityistielain 72 §:n 2 momentissa puolestaan säädetään, että yksityistietoimituksen yhteydessä voidaan päättää tien tai tienosan liittamisestä tiekunnan tiehen tai erottamisesta siitä. Lisäksi 89 §:n 3 momentin 5 kohdan mukaan yksityistierekisteriin merkitään tien tai tienosan liittäminen tiekunnan tiehen tai siitä erottaminen.

Tiekunnan perustaminen ilman viranomaista ja yksimielisyysvaatimus

Yksityistielain 49 §:ssä säädetään, että tiekunta perustetaan yksityistietoimituksessa tai tiekunnan perustamiskokouksessa, johon kaikki yksityistien tieosakkaat on kutsuttu jonkun tieosakkaan toimesta 61 §:n mukaista kutsumenettelyä noudattaen. Tiekunnan perustaminen voidaan tehdä myös kiinteistörekisterin pitäjän päätöksellä, jos asian käsitteleminen yksityistietoimituksessa ei ole erityisestä syystä tarpeen.

Lain esitöiden mukaan tiekunta olisi tarkoituksenmukaista perustaa yksityistietoimituksessa erityisesti silloin, kun yksityistietoimituksessa perustetaan tieoikeus tai tieoikeudet uuden tien rakentamista varten. Tiekunta voidaan kuitenkin perustaa myös tiekunnan

perustamiskokouksessa. Tällä on pyritty tekemään tiekuntien perustamisesta mahdollisimman joustavaa ja edistämään yksityisteiden järjestäytymistä. Edellytyksiksi tiekunnan perustamiselle ilman yksityistietoimitusta on säädetty, että tiekunnan perustamiskokoukseen on kutsuttu kaikki yksityistien tieosakkaat ja että asianmukainen tieto tiekunnan perustamisesta ilmoitetaan 49 §:n 4 momentin mukaisesti kiinteistötietojärjestelmään. Käytännössä tiekunnan perustamiskokouksessa voidaan perustaa tiekunta vain jo olemassa olevalle yksityistielle, jonka tienpito on siihen asti hoidettu järjestäytymättömästi. Pykälässä ei oteta kantaa päätöksenteon yksimielisyyteen tai mahdolliseen äänestämiseen kuin siltä osin, että uutta rakentamatonta tietä ja ennestään olevaa tietä varten ei voida määrätä perustettavaksi yhteistä tiekuntaa, jos kaksi kolmannelle ennestään olevan tien läsnä olevista osakkaista sitä vastustaa.

Nykytilan arviointi

Tieosakkaiden tiedonsaantioikeudet

Tieosakkaan tiedonsaantiin liittyvän yksityistielain sääntelyn katsottiin useissa lausunnoissa kaipaavan sekä täsmentämistä että laajentamista. Esimerkiksi jos tieyksiköintiä ollaan tiekunnan kokouskutsun asialistan mukaan muuttamassa, ehdotuksen tieyksikkölaskelmasta olisi tarpeen olla kokouskutsun liitteenä, jotta maksun perusteet olisivat etukäteen osakkaiden nähtävissä ja arvioitavissa. Asiakirjojen nähtävillä oloa ainoastaan jossain fyysisessä paikassa pidettiin joissain lausunnoissa vanhentuneena sääntönä, joka käytännössä usein estää osakkaan tiedonsaannin niiden sisällöstä. Kaikki asiakirjat olisi hyvä olla sähköisesti saatavilla, jotta tiedoksisaantioikeus tosiasiallisesti toteutuisi. Myös maksuunpanoluetteloehdotuksen tulisi aina olla kokouskutsun liitteenä.

Metsähallitus huomautti lausunnossaan, että laissa olisi tarpeen olla kirjaus velvollisuudesta aina lähettää asianosaisille kokouspöytäkirjasta joko kopio tai ainakin yhteenveto tehdyistä päätöksistä. Käytännössä kokouspöytäkirjoja ei usein automaattisesti lähetetä tai muutoin tiedoteta asianosaisia kokouksessa tehdyistä päätöksistä. Tiekunta saattaa vain lähettää kokouspäätökseen perustuvan tiemaksulaskun, jolloin kyseisen maksun määräytymisperusteisiin ei usein voi enää hakea muutosta. Lain 61 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa, joissa tiekunnan vuosikokouksen koollekutsuminen on laiminlyöty ja joissa kokous voidaan tieosakkaan hakemuksesta pitää yksityistietoimituksen yhteydessä tai ELY-keskuksen valtuutuksella kutsua koolle hakijaosakkaan toimesta, hakijaosakkaalla ei aina ole saatavillaan osakasluetteloa, jolloin kokouksen kutsuminen koolle on mahdotonta.

Tienosan erottaminen tiekunnan tiestä

Lain 63 §:n luettelosta puuttuva tienosan erottaminen tiekunnan tiestä on aiheuttanut epäselviä tilanteita. Maanmittauslaitoksen mukaan käytännössä epäselvyyttä on ilmennyt erityisesti siitä, voiko tiekunta omalla päätöksellään erottaa tienosan tiekunnan tiestä, esimerkiksi yksittäisen tienhaaran. Pykäläteksti ei tätä suoraan tue. Toisaalta tienosan erottaminen tiekunnan tiestä on laillisesti mahdollista tiekunnan omalla päätöksellä esimerkiksi lakkauttamalla koko tiekunta ja perustamalla tiekunta uudelleen vain tien osalle. Käytännössä tiekunnot ovat tehneet päätöksiä myös tiekunnan tienosan erottamisesta, ja niitä on myös rekisteröity kiinteistörekisteriin.

Maanmittauslaitoksen mukaan joissain tapauksissa tienosa on erotettu tiekunnan hallinnosta tiekunnan enemmistöpäätöksellä vastoin erotun tienosan osakkaiden suostumusta. Päätökselle ei usein ole kirjoitettu perusteluja tiekunnan kokouksen pöytäkirjaan. Yksityistietoimitus voi tulla vireille tienosan liittämiseksi takaisin tiekuntaan, mutta toimituskustannukset tulevat hakijan maksettaviksi.

Tiekunnan perustaminen ilman viranomaista ja yksimielisyysvaatimus

Maanmittauslaitokselta saadun palautteen mukaan käytännössä on ilmennyt epäselvyyttä siitä, onko perustamiskokouksen päätöksen tiekunnan perustamisesta oltava yksimielinen. Jos päätöksen ei tarvitse olla yksimielinen, laista ei käy selväksi, millä äänimääräperusteella äänestys tapahtuu, koska ennen tiekunnan perustamista ei ole voimassa tieyksiköitä, joilla tiekunta muuten äänestäisi asiasta. Tiekunnan kokouksissa tieosakkaat käyttävät äänioikeuttaan tieyksiköinnin mukaan, mutta tieyksiköt eivät ole voimassa ennen tiekunnan perustamista. Yksityistielain 59 §:ssä säädetään päätöksenteosta tiekunnassa, mutta pykälän äänestämistä koskeva säännös koskee vain jo perustettujen tiekuntien kokouksia eikä siten sovellu tiekunnan perustamista koskevaan kokoukseen.

Oikeuskäytännössä on esitetty tulkinta, että tiekunnan perustaminen yksityistietoimituksen ulkopuolella edellyttäisi tieosakkaiden yksimielisyyttä (Helsingin HO 29.5.2023 Dnro S21/1041, ei lainvoimainen). Oikeuskäytännössä on lisäksi katsottu, että tulkinta, jonka mukaan tieosakkaiden keskenään pitämältä perustamiskokoukselta edellytetään yksimielisyyttä, ei myöskään loukkaa kenenkään oikeutta, koska tiekunnan perustamista kannattava tieosakas voi yksityistielain 69 §:n 3 momentin mukaisesti hakea yksityistietoimitusta asian ratkaisemiseksi. Kysymystä käsittelevä tapaus on paraikaa vireillä korkeimmassa oikeudessa.

Maanmittauslaitoksen mukaan tieosakkaiden keskenään perustamat tiekunnat ovat aiheuttaneet myös jonkin verran ongelmia yksityistierekisterin ajan tasalla pitämisessä. Rekisterinpitäjä joutuu usein pyytämään tiekunnalta täydennyksiä rekisteritietoihin.

Johtopäätökset ja toteuttamisvaihtoehdot

Tieosakkaiden tiedonsaantioikeudet

Tieosakkaan tiedonsaantioikeuksia koskevaa yksityistielain sääntelyä voidaan lausunnoissa esiintuvien käytännön tilanteiden kuvausten perusteella pitää riittämättömänä. Yhä useampi tieosakas asuu jossain muualla kuin yksityistien varrella, jopa toisella puolella Suomea, joten tiekunnan tehokkaan toiminnan ja tieosakkaiden yhdenvertaisuuden toteutumiseksi voisi olla perusteltua edellyttää, että tarvittavat asiakirjat olisivat sähköisesti saatavilla ja liitettynä kokouskutsuun. Niin ikään voisi olla tarpeen säätää täsmällisemmin tiekunnan kokouksen päätöksistä tiedottamisesta, millä turvattaisiin erityisesti muutoksenhakuoikeuden käyttömahdollisuuksia. Lain 61 §:n 4 momentin tehokkaaksi toteutumiseksi osakasluettelo voisi olla perusteltua olla tarvittaessa osakkaiden saatavilla.

Tienosan erottaminen tiekunnan tiestä

Maanmittauslaitoksen palautteen perusteella yksityistielain 63 §:n sääntelyä voisi olla aiheellista täsmentää. Oikeustilan selkeyttämiseksi säännöstä voisi täydentää niin, että tiekunnalla olisi oikeus omalla päätöksellään erottaa tienosa tiekunnan tiestä. Tämä myös osaltaan lisäisi tiekuntien päätösvaltaa asioissaan, mikä oli lakiuudistuksen yksi tavoite. Voisi kuitenkin olla perusteltua, että tienosan erottaminen tiekunnasta tiekunnan päätöksellä olisi sallittua vain, jos kaikki ne tieosakkaat, joilla on tieoikeus erotettavaan tienosaan, siihen suostuvat. Vaihtoehtoisesti tiekunnalta voisi edellyttää asiasta perusteltua päätöstä, johon liittyy moitekanteen nostamisen vaihtoehto.

Tiekunnan perustaminen ilman viranomaista ja yksimielisyysvaatimus

Mahdollisuudella perustaa tiekunta perustamiskokouksessa ilman yksityistietoimitusta on haluttu lisätä joustavuutta ja edistää yksityisteiden järjestäytymistä. Yksitystielain 49 §:n säännöstä voisi kuitenkin edellä kuvatun perusteella olla tarpeen tarkentaa niin, että tieosakkaiden pitämässä perustamiskokouksessa päätöksen tiekunnan perustamisesta tulisi olla yksimielinen. Tiekunta voidaan aina perustaa myös yksityistietoimituksessa, jossa perustamisen edellytykset tutkitaan ja asia ratkaistaan, joten mahdollinen vastustus ei estäisi lopullisesti tiekunnan perustamista. Lisäksi voisi olla perusteltua, että mahdollisuus perustaa tiekunta ilman viranomaista rajattaisiin lain tasolla vain yksityistielain 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetulle ennestään olevalle tielle.

Toisaalta yksityistierekisterin ja kiinteistörekisterin ylläpidon kannalta selkein ratkaisu voisi olla sallia tiekuntien perustaminen ainoastaan viranomaismenettelyssä eli yksityistietoimituksessa tai kiinteistörekisterin pitäjän päätöksellä.

Kunnan velvoittaminen tieosakkaaksi

Nykytila

Yksitystielain 6 §:n 2 momentin mukaan ennestään olevaan tiehen voidaan valtion tai kunnan hyväksi toimituksessa perustaa tieoikeus yleisen liikenteen käyttöä varten, jos tämä on tärkeää liikenteen tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi ja saman pykälän 1 momentissa säädetyt edellytykset täytyvät sekä tietä koskevien asioiden hoitamiseksi on perustettu tiekunta.

Yksitystielain 7 §:n mukaan tieoikeus voidaan hakemuksesta perustaa kiinteistön hyväksi vastoin kiinteistönomistajan tahtoa, jos kiinteistö on yksityistien vaikutusalueella siten, että tietä voidaan käyttää kiinteistön liikennetarpeisiin. Vastoin kiinteistönomistajan tahtoa ei kuitenkaan voida tieoikeutta kiinteistön hyväksi perustaa niin kauan kuin tietä ei käytetä kiinteistöä varten.

Niin ikään valtion hyväksi voidaan perustaa tieoikeus vastoin tämän tahtoa, jos 6 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset täytyvät ja jos tietä merkittävässä määrin käytetään yleiseen liikenteeseen, joka liittyy maantiehen tai valtion hallinnoimaan kohteeseen liikkumiseen.

Toisin kuin kiinteistön ja valtion, kunnan hyväksi ei nykytilassa voi perustaa tieoikeutta vastoin kunnan tahtoa. Kuntien kohdalla tieosakkuus riippuu aina kunnan suostumuksesta. Ratkaisu perustuu kuntien itsehallinnon kunnioittamiseen. Kunnilla on lisäksi paikallistoimijuutensa takia

katsottu olevan valtiota enemmän vaihtoehtoja tukea yksityisteiden toimintaa muun muassa avustuksin ja käyttömaksuin. Ratkaisulla on myös haluttu edistää kunnan ja tieosakkaiden välistä vuorovaikutusta ja mahdollistaa harkinta parhaiden toimintatapojen suhteen. Lisäksi tilanteita, joissa valtio velvoitetaan tieosakkaaksi, on pidetty selkeämpinä todeta ja käytännössä ne ovat myös harvinaisempia.

Nykytilan arviointi

Mahdollisuutta velvoittaa kunta valtion tapaan yksityistien osakkaaksi kannatettiin lausunnonantajien kesken laajasti. Tämä voisi olla tarkoituksenmukaista tilanteissa, joissa yksityistielle ohjautuu paikalliseksi katsottavaa yleistä liikennettä asemakaava-alueilta tai katuverkolta tai yksityistie johtaa kunnan hallinnoimaan, merkittävästi liikennettä aiheuttavaan kohteeseen kuten esimerkiksi virkistysalueelle tai uimarannalle. Joissakin tapauksissa myös kunnan tilaama liikennöinti voi tuoda merkittävän määrän yleiseksi katsottavaa paikallista liikennettä yksityistielle (linjaliikenne, koulukyydit ym.).

Johtopäätökset ja toteuttamisvaihtoehdot

Saadun lausuntopalautteen perusteella voisi olla tarpeen, että laki mahdollistaisi myös kunnan velvoittamisen tieosakkaaksi valtion tavoin. Tästä mahdollisuudesta säättämisen voidaan katsoa edistävän sääntelyn johdonmukaisuutta ja varmistavan osaltaan tieosakkaiden yhdenvertaisen kohtelun. Toisaalta lain 84 §:ssä tarkoitetut kunnalliset yksityistieavustukset tiekunnille, joiden tien läpi kulkee liikennettä esimerkiksi kunnan uimarannalle, saattavat silti olla tehokkain tapa tukea tiekuntaa tienpidossa.

Seuraavat askeleet

Tässä arviomuistiossa on tarkasteltu yksityistielain ajankohtaisia muutostarpeita, jotka ovat nousseet esiin erityisesti lakia soveltavien ja tulkitsevien viranomaisten käytännön työssä sekä syksyllä 2024 tehdyssä kyselyssä Lausuntopalvelu.fi:ssä. Moni käsitellyistä muutostarpeista edellyttää vielä tarkempaa tarkastelua erityisesti mitä tulee ratkaisuvaihtoehtoihin. Yksityistielain päivittämiselle tietyiltä osin on kuitenkin tunnistettu selkeä tarve. Muistion tarkoituksena ei ole ollut rajata mitään muutostarpeita mahdollisessa säädöshankkeessa tehtävän jatkotarkastelun ulkopuolelle, vaan tästä arvioinnista poisjääneitä yksittäisiä kysymyksiä voidaan tarvittaessa ottaa tarkasteluun myöhemmän valmistelun aikana.

Mahdollisesta säädöshankkeen tai -hankkeiden asettamisesta, muutostarpeiden käsittelyn priorisoinnista ja rajauksista sekä aikatauluista päätetään liikenne- ja viestintäministeriössä huomioiden tässä muistiossa esitetyt näkökohdat sekä sidosryhmiltä saadut lausunnot. Kaikkia tässä arviomuistiossa käsiteltyjä kokonaisuuksia ei välttämättä sisällytetä samassa säädöshankkeessa käsiteltäväksi.